

До разової спеціалізованої ради PhD 14321
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
(46027, м. Тернопіль, вул. Максима Кривоноса, 2)

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата педагогічних наук, доцента,
доцента кафедри соціальної роботи та соціальної педагогіки
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
Лещук Галини Василівни
на дисертаційне дослідження **Щербини Костянтина Євгеновича**
на тему:

**«Підготовка здобувачів фахової передвищої освіти до командної
взаємодії засобами тренінгових технологій»,**
представлене на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань
01 Освіта/Педагогіка зі спеціальності 015 Професійна освіта (за
спеціалізаціями)

Актуальність теми дослідження. В умовах стрімких змін ринку праці та цифровізації всіх сфер суспільного життя здатність до ефективної командної взаємодії стає однією з ключових «м'яких» навичок (soft skills) фахівця. Успішність професійної діяльності сьогодні дедалі частіше залежить від спроможності фахівця працювати в команді, конструктивно розв'язувати конфлікти, здійснювати взаємообмін професійним досвідом та брати на себе відповідальність за результат спільної діяльності. Зважаючи на це підготовка здобувачів фахової передвищої освіти до командної взаємодії набуває статусу критично важливого складника професійної компетентності, що визначає конкурентоспроможність фахівця на ринку праці та його здатність до професійної мобільності.

Тема рецензованого дисертаційного дослідження є особливо актуальною та своєчасною, оскільки саме на етапі фахової передвищої освіти закладаються фундаментальні основи професійної ідентичності та соціальної відповідальності майбутніх фахівців. Традиційні педагогічні методи,

орієнтовані на індивідуальне навчання, часто виявляються недостатніми для формування навичок групової взаємодії. У цьому контексті використання тренінгових технологій, які базуються на принципах активного навчання, рефлексії та імітації професійних ситуацій, видається найбільш ефективним інструментарієм для моделювання командної взаємодії.

Актуальність обраної теми увиразнюють також визначені дисертантом суперечності між: високим попитом на компетентних менеджерів, здатних ефективно працювати в команді, та недостатнім рівнем практичної підготовки здобувачів освіти управлінського профілю до командної взаємодії; цілями модернізації фахової підготовки майбутніх менеджерів та обмеженою розробленістю теоретико-методичних основ підготовки до командної взаємодії; потребою активного використання тренінгових і практико-орієнтованих технологій в освітньому процесі та перевагою традиційних форм і методів навчання; необхідністю розвитку у студентів комунікативних, організаційних і рефлексивних умінь для налагодження ефективної командної взаємодії та відсутністю системної інтеграції таких умінь в освітні програми закладів фахової передвищої освіти.

Зважаючи на вище зазначене, вирішення проблеми підготовки здобувачів фахової передвищої освіти до командної взаємодії засобами тренінгових технологій є не лише актуальним науковим завданням, а й гострою практичною потребою, що зумовлює вибір і спрямованість даного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Вагомість дисертаційного дослідження підсилена й тим, що воно виконане відповідно до тематичного плану наукової та науково-організаційної діяльності Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка в межах науково-дослідної роботи «Теоретичні й методичні засади професійної діяльності та підготовки фахівців соціономічних професій» (державний реєстраційний номер 0123U104172). Тему дисертації перезатверджено вченою радою Тернопільського

національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 11 від 27.01.2026 р.).

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертантом уперше розроблено та експериментально перевірено модель підготовки здобувачів фахової передвищої освіти до командної взаємодії засобами тренінгових технологій, яка представлена у формі взаємопов'язаних між собою блоків (концептуально-цільового, змістового, методичного й результативного); визначено й теоретично обґрунтовано організаційно-педагогічні умови підготовки здобувачів фахової передвищої освіти до командної взаємодії засобами тренінгових технологій, що забезпечують ефективність розробленої моделі; удосконалено змістову сутність термінів «тімбілдінг», «командоутворення», «управлінська взаємодія», «команда», «командна взаємодія», «готовність до командної взаємодії», «готовність майбутніх менеджерів до командної взаємодії», «освітня подія», «формування готовності майбутніх менеджерів до командної взаємодії», «стратегії ділового спілкування», «мала навчальна група»; критерії (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-діяльнісний, рефлексивно-комунікативний) та показники, що відображають рівень готовності майбутніх менеджерів до командної взаємодії, визначаються за трьома рівнями: високим, середнім і низьким.

Подальшого розвитку набули теоретичні та методологічні засади застосування тренінгових технологій для оновлення професійної підготовки здобувачів фахової передвищої освіти до командної взаємодії.

Достовірність одержаних результатів. Можемо констатувати, що достовірність результатів дисертаційного дослідження Костянтина Євгеновича Щербини досягнута завдяки правильно підібраним методологічним підходам, належному використанню теоретичного й емпіричного матеріалу, об'єктивності та докладності його аналізу.

Практичне значення дослідження полягає в розробці та науково-методичному обґрунтуванні інструментарію, спрямованого на вдосконалення

професійної підготовки майбутніх менеджерів. Так, дисертант удосконалив змістово-процесуальне забезпечення підготовки здобувачів до командної взаємодії шляхом інтеграції тренінгових технологій, рольових та ділових ігор, кейс-стаді та проєктних методик в освітні компоненти («Менеджмент», «Менеджмент персоналу», «Проєктний менеджмент», «Психологія бізнесу»); розробив та апробував цикл авторських тренінгів, що систематизують процес формування фахових навичок від базової адаптації та основ комунікації до комплексного управління командою. Також здобувач обґрунтував критеріально-діагностичний інструментарій, який дозволяє здійснювати системний моніторинг та об'єктивну оцінку рівня готовності майбутніх менеджерів до ефективної взаємодії в професійному середовищі.

Окрім цього, теоретичні положення та методичні розробки, систематизовані у дослідженні, можуть бути використані науково-педагогічними працівниками закладів фахової передвищої та вищої освіти під час оновлення освітніх програм, розроблення навчально-методичних комплексів та створення вибіркових дисциплін; авторами підручників і навчальних посібників для оновлення змісту фахової підготовки; у системі післядипломної освіти та на курсах підвищення кваліфікації фахівців управлінського профілю.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Обґрунтованою та логічною є структура дисертації Костянтина Євгеновича Щербини, що презентована вступом, трьома розділами, висновками до розділів, ґрунтовними загальними висновками, списком використаних джерел (226 найменувань, з них 58 іноземною мовою), 12 додатків на 47 сторінках. Загальний обсяг дисертації – 332 сторінки, з яких 255 сторінок – основна частина. Дисертація також містить 30 таблиць та 15 рисунків.

Дисертація написана державною мовою й оформлена у вигляді рукопису. Мета дисертаційного дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці ефективності організаційно-

педагогічних умов і моделі підготовки здобувачів фахової передвищої освіти до командної взаємодії засобами тренінгових технологій.

У *вступі* здобувач обґрунтував актуальність роботи, визначив мету, завдання, предмет, об'єкт та методи дослідження, розкрив наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, подав відомості про апробацію результатів дисертації та їх впровадження.

У *першому розділі* «Підготовка здобувачів фахової передвищої освіти до командної взаємодії як науково-педагогічна проблема» на основі аналізу наукових джерел, нормативно-правових документів і практичного досвіду розкрито сутність та зміст процесу командоутворення в освітньому просторі, здійснено теоретичний аналіз командної взаємодії як ключової професійної компетентності фахівця управлінського профілю, а також обґрунтовано критеріально-діагностичний апарат, що охоплює визначення критеріїв, показників та рівнів готовності здобувачів фахової передвищої освіти до ефективної роботи в команді.

У *другому розділі* «Моделювання процесу підготовки здобувачів фахової передвищої освіти до командної взаємодії засобами тренінгових технологій» обґрунтовані організаційно-педагогічні умови формування командної готовності майбутніх менеджерів, розроблена та описана структурно-функціональна модель підготовки здобувачів до командної взаємодії із застосуванням тренінгових технологій, а також представлене змістово-процесуальне забезпечення, що включає систему тренінгів, кейс-технологій та інтерактивних вправ, спрямованих на розвиток управлінських і командних компетенцій студентів.

У *третьому розділі* «Експериментальна перевірка ефективності моделі та організаційно-педагогічних умов підготовки здобувачів фахової передвищої освіти до командної взаємодії засобами тренінгових технологій» проведено діагностику вихідного рівня готовності майбутніх менеджерів до командної взаємодії, обґрунтована методика проведення педагогічного експерименту щодо реалізації розробленої моделі, а також проведений

якісний та кількісний аналіз отриманих результатів, що підтвердили ефективність упроваджених організаційно-педагогічних умов та доцільність використання тренінгових технологій у професійній підготовці фахівців управлінського профілю.

Завершують роботу *висновки*, які є відображенням основних результатів дисертаційного дослідження. Висновки є чітко сформульованими, логічно побудованими та повністю відповідають завданням дослідження.

Унаочнюють та доповнюють дисертаційне дослідження змістовні *додатки*, які включають характеристику моделей і концепцій командотворення, розроблену автором, приклади проектних тем для майбутніх менеджерів, діагностичні методики для визначення рівня готовності майбутніх менеджерів до командної взаємодії тощо.

Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових виданнях. Основні положення та результати дисертації Щербини Костянтина відображені в 18 публікаціях (11 – одноосібні). З них – 1 стаття у колективній монографії, 4 статті у наукових фахових виданнях категорії Б, 13 статей у збірниках матеріалів конференцій. Внесок автора в публікації, підготовані в співавторстві, чітко визначений та обґрунтований. Таким чином, вимоги щодо кількості та якості публікацій дисертантом виконані.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності. При рецензуванні дисертаційного дослідження текстових запозичень та порушень академічної доброчесності не виявлено. Усі результати, які викладені в дисертаційній роботі та виносяться на захист, отримані автором самостійно.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу в цілому, вважаємо за необхідне висловити деякі зауваження та побажання:

1. Автор описує ряд технологій (кейс-метод, проектні технології, рольові ігри), які є ефективними для розвитку навичок командної взаємодії майбутніх менеджерів. Проте обґрунтування того, чому саме цей

інструментарій є пріоритетним для формування синергетичного ефекту, визначального для моделі автора, висвітлено лише загальними тезами. Доцільно було б детальніше пояснити, які саме аргументи лежать в основі такого вибору.

2. У тексті роботи не знаходимо чіткої понятійної відмінності між категоріями «тімбілдінг» та «командний менеджмент». Тімбілдінг часто позиціонується як інструмент чи процес (с. 36–38), тоді як командний менеджмент (с. 31–33) – як комплексний управлінський підхід. Дисертанту варто було б уточнити співвідношення цих понять та здійснити їх чітке розмежування.

3. На нашу думку, робота б виграла, якби дисертант розкрив відмінності у формуванні готовності майбутніх менеджерів до командної взаємодії залежно від специфіки управлінської спеціалізації здобувачів освіти.

4. Автор згадує про цифрові технології в контексті перспектив подальших досліджень у загальних висновках (с. 255), хоча розроблена ним модель підготовки передбачає активну командну взаємодію майбутніх менеджерів в умовах цифрової реальності. Зважаючи на це, робота виглядала б більш переконливо, якби дисертант таки окреслив особливості застосування тих цифрових інструментів, наприклад, Trello, Asana, Slack, які розвивають навички командної взаємодії.

Хочемо зазначити, що висловлені зауваження та побажання не применшують наукової цінності здійсненого дослідження, матеріали якого засвідчують наукову новизну, теоретичну та практичну значущість одержаних результатів, дослідницьку зрілість автора. У цілому дисертаційна робота Щербини Костянтина Євгеновича за змістом та формою є завершеним самостійним дослідженням.

Загальний висновок та оцінка дисертації. Дисертаційна робота відповідає вимогам, визначеним наказом Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України

№ 759 від 31.05.2019 р.), і «Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. (зі змінами, внесеними відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 р., № 502 від 19.05.2023 р., № 507 від 03.05.2024 р.), а її автор, Щербина Костянтин Євгенович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Рецензент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної роботи
та соціальної педагогіки
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Галина ЛЕЩУК

